

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ КІНОПОКАЗУ
ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ

«BELLINGCAT: ПРАВДА У СВІТІ ПОСТПРАВДИ»

БОРОТЬБА З ФЕЙКАМИ

АВТОР СЦЕНАРІЮ:

Назарій Боярський – правозахисник та тренер неформальної освіти, член Правління ГО «Інкубатор демократичних ініціатив». Член групи тренерів Департаменту у справах молоді Ради Європи, незалежний експерт Мережі громадянської освіти Східної Європи (EENCE).

МЕТА ЗАХОДУ:

- Підсилити навички боротьби із фейками.

ОСВІТНІ ЦІЛІ / ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗАХОДУ:

- Усвідомити необхідність відповідального ставлення до інформації;
- Покращити навички критичного мислення та фактчекінгу.

УЧАСНИКИ / УЧАСНИЦІ ЗАХОДУ:

- Учні;
- Студенти;
- Громадські активісти;
- Журналісти;
- Освітняни;
- Широке коло глядачів (від 18 років).

ТЕМА, ЯКУ ВИСВІТЛЮЄ ЗАХІД:

- Свобода слова та думки;
- Доступ до інформації;
- Громадський активізм.

Тривалість: 135 хв.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФІЛЬМ:

«Bellingcat: Правда у світі постправди» / Ганс Пул / Нідерланди / 2018 / 88'

Цей фільм вивчає можливості роботи з відкритими джерелами, занурюючи глядачів у неповторний світ колективу «громадянських журналістських розслідувань», відомого під назвою Bellingcat. Команда Bellingcat розслідує резонансні справи (від катастрофи МН17 до отруєння російського шпигуна у Сполученому Королівстві), шукаючи правду та борючись за журналістську чесність у часи фейкових новин і суперечливих фактів.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕЖИСЕРА:

Ганс Пул народився у Нідерландах у 1962 році. Режисер і кінооператор, який здобув численні нагороди, поєднуючи журналістський підхід з інтелектуальною глибиною. Він майстерно розкриває складні теми мовою кіно, яку зрозуміє кожен і кожна.

ФІЛЬМОГРАФІЯ¹:

Право на виграш (2004), У пошуку ікони (2005), Погляди на Вермеєра (2009), Олімпійська мрія Путіна (2012), Віа Генуя (2017), Райська Канада (2020), Шторми – я не починав (2020), Суперечка про місцецтво (2021–2023), Американський нічний кошмар (2023).

¹ [Повна фільмографія Ганса Пула](#)

Перелік матеріалів, необхідних для роботи:

- Комп'ютер (ноутбук);
- Проектор;
- Колонки;
- Фліпчарт;
- Папір для фліпчарту;
- Маркери;
- Папір формату А4.

Вступне слово модератора/-ки (2 хв):

Вітаю!

Дякую, що прийшли на наш кінопоказ. Сьогодні ми переглянемо документальну стрічку «Bellingcat: Правда у світі постправди». Цей фільм отримав ряд нагород², зокрема, Приз журі за найкращий повнометражний фільм на San Francisco DocFest Awards 2019 та Документальний фільм на Міжнародній премії «Еммі» 2019.

Фільм розповідає про колектив «громадянських журналістських розслідувань» відомий під назвою Bellingcat. Віримо, що у фільмі ви впізнаєте ряд їхніх гучних розслідувань, знайомих українській аудиторії, наприклад, щодо катастрофи МН17.

Перед початком перегляду фільму маю для вас невелике завдання: під час перегляду ви побачите, що команда Bellingcat використовує різні інструменти, щоб перевірити достовірність інформації. Запам'ятайте, які саме інструменти перевірки вони використовують – після перегляду ми до цього повернемося.

Не забудьте перевести мобільні телефону у віброрежим.

Отже, розпочинаємо перегляд фільму «Bellingcat: Правда у світі постправди».

Перегляд стрічки: 88 хв

Питання до аудиторії/обмін першими враженнями: (10 хв)

- Які емоції викликав у вас фільм?
- Чому головні герої вирішують зайнятися громадськими журналістськими розслідуваннями?
- На вашу думку, що таке постправда? Як ви розумієте назву фільму «Bellingcat: Правда у світі постправди»?

² [Офіційний веб-сайт фільму](#)

Обговорення. Вправи: (30 хв)

Опис: Учасники та учасниці аналізують різні інформаційні повідомлення та на їхньому прикладі опановують навичку фактчекінгу³.

Необхідні матеріали: фліпчарт, аркуші для фліпчарту, маркери, таблички «Правда» та «Фейк».

Хід виконання:

1. Підготуйте два аркуші фліпчарту для нотування під час вправи. На одному напишіть «Інструменти перевірки». Інший аркуш розділіть на дві колонки, в одній напишіть «Ознаки правдивості», в іншій – «Ознаки фейку».
2. Запитайте в учасників і учасниць, як часто вони перевіряють інформацію, яку споживають з медіа ресурсів. Як зазвичай вони це роблять? Поясніть, що зараз будемо практикувати навичку фактчекінгу разом.
3. Розмістіть в одному кінці кімнати табличку «Правда», в іншому – «Фейк».
4. Поясніть, що зараз ви будете демонструвати на екрані реальні інформаційні повідомлення. Серед них будуть як правдиві, так і неправдиві (фейкові). Учасники та учасниці, побачивши певне повідомлення, мають зайняти відповідне до їхньої оцінки місце в кімнаті – поряд із «Правда» чи поряд із «Фейк».
5. Продемонструйте та зачитайте перше інформаційне повідомлення. Запропонуйте учасникам і учасницям зайняти свою позицію. Попросіть їх прокоментувати свій вибір. Що, на їхню думку, вказує на правдивість повідомлення, а що – на фейковість. Занотуйте на фліпчарті думки учасників та учасниць. Запитайте, як вони б перевірили правдивість цього повідомлення? Відповіді занотуйте на фліпчарт «Інструменти перевірки». Після обговорення надайте групі коментарі про озвучене інформаційне повідомлення. Повторіть цей алгоритм до кожного з інформаційних повідомлень.

Зображення інформаційних повідомлень в [Додатку 1](#)

Інформаційні повідомлення до обговорення:

1. Виплати до Новорічних свят ([Додаткова інформація та пояснення](#))

Фейк. Ознаки:

- автори роблять в словах прості помилки та «гублять» частини речень;
- автори повідомлення зазначають, нібито виплати здійснюються на основі «наказу» президента, хоча насправді президент видає укази;

³ [Фактчекінг – це перевірка фактів та тверджень на точність і правдивість.](#)

- переходячи за покликанням, яке мало б вести до особистого кабінету клієнта, потрапляємо на форму, в якій користувачам пропонують ввести номер, пароль та пін.

2. Різдва в колонії для російських полонених [\(Додаткова інформація та пояснення\)](#)

Правда. Ознаки:

- джерело публікації – Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими на сторінках свого проєкту «Хочу жить»;
- мета публікації – демонстрація гуманного ставлення до військовополонених у зверненні до російських військових.

3. Вірш «Бідняк плаче, багач скаче, а влада грабує» [\(Додаткова інформація та пояснення\)](#)

Фейк. Ознаки:

- пошукові запити не відображають авторство Тараса Шевченка;
- сприяє розколу українського суспільства;
- з'явився одразу, коли медіа облетіла новина про те, як у Львові експрокурор та колишня співробітниця ДБР святкували своє пишне весілля.

4. Оголошення про забір крові для ЗСУ серед школярства [\(Додаткова інформація та пояснення\)](#)

Фейк. Ознаки:

- крім російських джерел про це більше ніде не згадується;
- повідомлення не містить ніякої конкретики: не вказані документи, які могли б свідчити, що в Україні дозволили брати кров у неповнолітніх, на самій світліні з оголошенням немає ні підпису, ні печатки;
- у Законі України «Про донорство крові та її компонентів» йдеться про те, що «донором може бути будь-який дієздатний громадянин України віком від 18 років, який пройшов відповідне медичне обстеження і в якого немає протипоказань».

5. Ощадбанк допоможе фермерам розмінувати землю за кредит [\(Додаткова інформація та пояснення\)](#)

Правда. Ознаки:

- інформація розміщена на сторінці «ОщадБізнес», що справді належить Ощадбанку;
- ця інформація є і на сайті Ощадбанку;
- інформацію також підтверджують на гарячій лінії Ощадбанку.

6. Після завершення аналізу інформаційних повідомлень, разом із групою систематизуйте ознаки правдивості та ознаки фейків.
7. Огляньте напрацьовані інструменти перевірки інформаційних повідомлень. Запропонуйте учасникам та учасницям пригадати фільм «Bellingcat: Правда у світі постправди» та інструменти перевірки, які згадувалися в ньому. Доповніть перелік.

Відмітка часу у фільмі (хв)	Інструмент
05.00, 52.00	Ідентифікація людини (порівняння фото, дослідження соціальних мереж)
08.00	Геолокація
23.36	Створення 3D-моделі
32.00	Аналіз фото- та відеоматеріалів
33.30	Google Earth
40.20	Порівняння зображень
56.00	Аналіз голосу
1.21.00	Google Street View

8. Запитайте в учасників і учасниць:

- Чи змінили ви своє ставлення до інформації, яку ви споживаєте?
- Якщо – так, то як саме?
- Що будете робити інакше у споживанні інформації?

9. Запропонуйте кожному та кожній по черзі продовжити фразу «Для створення достовірного інформаційного поля я б порадив/-ла...»

Підсумовування. Рефлексія учасників/-ць: (5 хв)

Запросіть учасників та учасниць сісти/стати у коло. Запропонуйте кожному та кожній по черзі описати враження від заходу одним словом.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОВІДОМЛЕННЯ ДО ВПРАВИ

1. Виплати до новорічних свят

2. Різдво в колонії для російських полонених

31.01.24, 18:11

(2) Хочу Жить - Праздник приходит ко всем, даже к российским... | Facebook

2

Хочу Жить

24 грудня 2023 р. · 🌐

...

Праздник приходит ко всем, даже к российским военнопленным. Эти люди могли встречать его дома, в кругу семьи, но их государство думает иначе и не спешит их возвращать.

Покажите эти фото тем, кто рассказывает сказки про "ужасы украинского плена" и попросите показать аналогичные из плена российского.

Украина соблюдает не только нормы международного гуманитарного права, но и элементарную человечность. Также мы требуем того же в отношении украинских военных и гражданских заложников в российском плену.

👍👎👉 32

18 коментарів 18 поширені

Подобається

Коментувати

Поширити

<https://www.facebook.com/hochuzhity/posts/pfbx80EA7Q6ZyadwDAP7AgHFpfdQgCp9y9S1qXwYwBQrGJr96DCULyE6B8NaqKJ>

1/2

3. Вірш «Бідняк плаче, багач скаче, а влада грабує»

4. Оголошення про забір крові для ЗСУ серед школярства

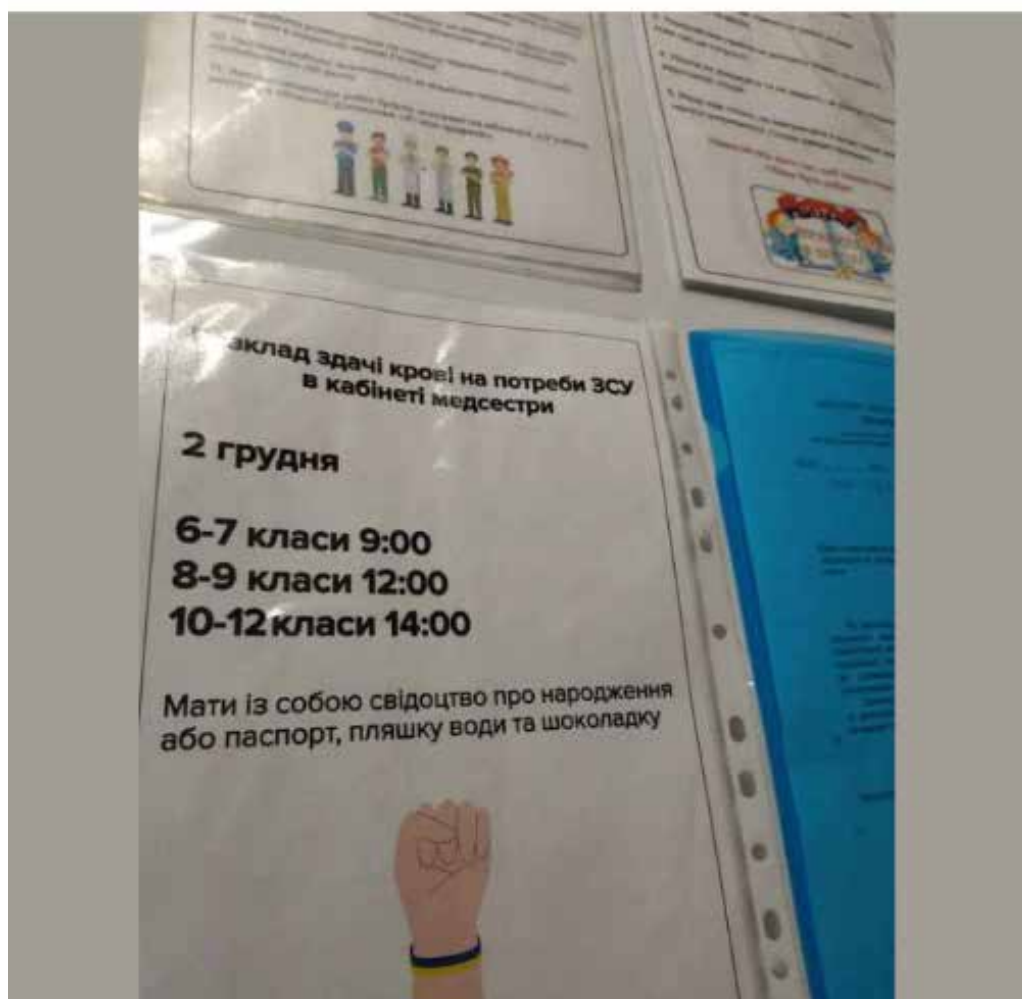
Україна.ру
Russia state-controlled media · December 2 at 5:48 PM · 🌐

В Украинских школах открыли пункты для сбора крови. Только донорами будут не только учителя, но и школьники от 12 до 18 лет. И все это для того, чтобы помочь нацистам из ВСУ. Видимо, киевский режим не волнует, что донором могут быть только совершеннолетние люди, а также, что это добровольное мероприятие.

Blood collection points have been opened in Ukrainian schools. Only donors will be not only teachers, but also schoolchildren from 12 to 18 years old. All to help the nazis of Ukrainian Armed Forces .

Apparently, the Kiev regime does not care that only adult people can donate, and also that this is a voluntary event.

[Hide original](#) · [Rate this translation](#)

5. Ощадбанк допоможе фермерам розмінувати землю за кредит

ОщадБізнес
27 листопад 2023 р. · 🌐

З новою програмою «Посівна без мін» можна отримати до 150 млн грн на розмінування моєї землі зі ставкою до 3% річних.

Ощадбанк надає кредит для оплати послуг професіоналів із протимінної діяльності. Завдяки цьому аграрії з деокупованих і прифронтових територій матимуть змогу безпечно засівати поля й продовжувати таку важливу для країни справу.

Щодо умов:

- ♦ можливе фінансування без застави, але з порукою власника;
- ♦ термін кредитування – до 3 років;
- ♦ пільговий період, коли можна не сплачувати основний борг, – 12 місяців.

Важливо: кредит на розмінування можна поєднати з державними кредитними програмами, тож підприємець може успішно покрити відразу кілька потреб свого бізнесу.

«Посівна без мін» – це можливість аграрію сіяти, збирати урожай та обробляти землю безпечно. Адже безпека – це найголовніше.

Дізнатися більше та подати заявку можна за посиланням: <https://bit.ly/3uEEхоа>

ОЩАДБАНК
МОЙ БАНК. МОЯ КРАЇНА

Ощад бізнес

Кредит
на розмінування полів
МОЯ ПОСІВНА БЕЗ МІН

👍👎👤 Maryna Noskova та ще 262

182 коментарі 289 поширень

Постправа – слово 2016 року від Oxford Dictionaries

[Стаття Вікторії Мельничук для культурно-видавничого проєкту «Читомо».](#)

Після довгих дискусій, роздумів і досліджень словом 2016 року Oxford Dictionaries обрали лексему «постправа» (post-truth) – прикметник, що позначає обставини, в яких об'єктивні факти менш впливають на формування громадської думки, ніж емоції або особисті переконання.

Чому обрали саме це слово?

Концепція «постправи» існувала протягом десятиліття, але Oxford Dictionaries помітили сплеск у частоті його вживання цього року після референдуму у Великій Британії та президентських виборів у США. Слово також почали використовувати з іменником у виразі «політика постправи».

Постправа у 2016 році

Постправа перетворилася з рідкісного слова до загальноживаного в політичних обговореннях і тепер використовується відомими ЗМІ без потреби в поясненні чи тлумаченні у своїх заголовках. Термін спочатку був відносно новим, але за рік став зрозумілим широкому загалу, продемонструвавши вплив на національну і міжнародну свідомість.

Концепт постправи наростав останнє десятиліття, але Oxford показує зріст у вживанні цього слова в контексті референдуму Brexit у Великій Британії та президентських виборів у США, і початок його вжитку з іменником – політика постправи.

Коротка історія постправи

Слово «постправа» ілюструє розширення у розумінні префіксу пост-, що став доволі вживаним за останні декілька років. Замість простого позначення часу після того, як сталася якась конкретна подія – поствійна чи постматч – префікс у постправді має значення більш як «приналежність до часу, де визначена концепція стала неважливою чи недоречною». Схоже, що цей нюанс взяв свій початок в середині ХХ століття, у таких формуваннях, як постнаціональний (post-national) у 1945 році та пострасовий (post-racial) у 1971.

Постправа вперше була вжита у своєму значенні в 1992 в есеї сербсько-американського драматурга Стіва Тесіча у журналі The Nation. У роздумах про Іран-контрас і війну в Перській затоці, Тесіч нарікає, що «ми, люди на волі, чомусь добровільно вирішили, що хочемо жити у світі постправи». Є докази, що це слово вживали й до Тесіча, але вочевидь у значенні «правди, яку дізналися пізніше» і без нового підтексту, що сама правда стала неважливою.

Книжка Ральфа Кайза «Ера постправи» з'явилася у 2004 році, а у 2005 американський комік Стівен Колбер популяризував неофіційне слово, що має спільну концепцію з постправдою: truthiness, яке Oxford визначив як «властивість здаватися правдивим, навіть якщо це не так». Постправа розширює це поняття від окремої властивості певних тверджень до загальної характеристики нашого часу.

РЕКОМЕНДОВАНІ РЕСУРСИ ДО ВИВЧЕННЯ

1. [Рейтинг «Онлайн-медіа, що стали найякіснішими: білий список другого півріччя 2023»](#)

На момент підготовки сценарію, цей рейтинг є найсвіжішим. Радимо знайти актуальний на момент підготовки до обговорення фільму на цьому ж сайті.

2. [Стаття Христини Семерин «Медіаграмотність «на пальцях»: як вижити у світі фейків і дезінформації»](#)
3. [Стаття «Упіймати фейк: 10 способів розпізнати недостовірну інформацію в інтернеті»](#)
4. [Стаття «\(Не\)очевидні лайфхаки для якісного фактчекінгу»](#)
5. [Незалежна інформаційна кампанія з медіаграмотності, фактчекінгу та розвитку критичного мислення «По той бік новин»](#)
6. [Антифейкова інтелектуальна гра «НотаЄнота»](#)

Перелік організацій та ініціатив, яких можна запрошувати до участі в заході:

1. [Інтернет-видання «Детектор медіа»](#)
2. [ГО «Інститут масової інформації»](#)
3. [ГО «Інститут розвитку регіональної преси»](#)

